

Joanna Stanisławska

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

KSZTAŁTOWANIE SIĘ ELASTYCZNOŚCI DOCHODOWYCH POPYTU NA ARTYKUŁY ŻYWNOŚCIOWE W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH ROLNIKÓW WEDŁUG OBSZARU UŻYTKOWANEGO GOSPODARSTWA ROLNEGO

*THE DIFFERENCES OF INCOME FLEXIBILITY OF THE FARM
HOUSEHOLD FOOD DEMAND BY FARM SIZE*

Słowa kluczowe: gospodarstwo domowe rolników, powierzchnia gospodarstwa rolnego, elastyczności dochodowe popytu, żywność

Key words: farm household, farm size, income demand flexibility, food

Abstrakt. Podjęto próbę oceny dochodowej elastyczności popytu na podstawowe artykuły żywnościowe dla grup gospodarstw domowych rolników, wyodrębnionych według powierzchni użytkowanego gospodarstwa rolnego. Współczynniki elastyczności wyznaczono na podstawie oszacowanych modeli Workinga, wykorzystując niepublikowane dane surowe dotyczące pojedynczych gospodarstw domowych, pochodzące z badań budżetów gospodarstw domowych prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w 2006 r. Otrzymane współczynniki elastyczności dochodowej popytu na artykuły żywnościowe były dodatnie i malały wraz z powiększaniem się obszaru użytkowanego gospodarstwa rolnego. Wyjątek od tej reguły stanowiły gospodarstwa najmniejsze (do 2 ha UR), którym odpowiadały wyraźnie niższe wartości współczynników dochodowej elastyczności popytu na omawiane artykuły żywnościowe. Na podstawie rzeprowadzonej analizy można stwierdzić, że minimalna wielkość gospodarstwa rolnego przy którym w warunkach 2006 r. zapewnione były podstawowe potrzeby rolników wynosiła około 30 ha UR.

Wstęp

Istotną właściwością gospodarstw domowych rolników¹ jest ich ściśle powiązanie z gospodarstwem rolnym, a tym samym swoista jedność sfery konsumpcyjnej i produkcyjnej. Nierozzerwalność powiązań ziemi z pracą rodziny w gospodarstwie rolnym dla wytwarzania żywności i wpływ tej pracy na styl życia gospodarstwa domowego i jego sytuację społeczną pozwala traktować gospodarstwo rolne i gospodarstwo domowe jako jedność [Chmielewska 2000]. Gospodarstwa domowe rolników, jako podstawowe podmioty gospodarki funkcjonujące w rolnictwie, stanowią obiekt zainteresowania ekonomiki rolnictwa i polityki rolnej. W przeszłości rolnictwo wypełniało niemal całkowicie przestrzeń i strukturę gospodarki wiejskiej. O losie rodziny przesądzał stan gospodarstwa rolnego, stąd preferowanie potrzeb gospodarstwa rolnego służyło w zasadzie realizacji długofalowych celów gospodarstwa domowego. W miarę kształtowania się i rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstwa rolnego i obszarów wiejskich, dotychczasowa jedność przestała obowiązywać. W sytuacji, gdy w rodzinie rolniczej pojawiły się nierolnicze źródła dochodów, zarówno z pracy gospodarza, jak i członków jego rodziny lub ze źródeł niezarobkowych (renty, emerytury, sprzedaż zasobów itp.), gospodarstwo rolne stało się tylko jednym z narzędzi, które zapewniają byt i podstawy ekonomiczne dla członków wiejskiego gospodarstwa domowego. Gdy rola zarobków pozarolniczych wzrastała, zmieniały się też strategie gospodarstw domowych w sferze dysponowania i gospodarowania posiadanymi przez nie zasobami. W warunkach wielofunkcyjnego rozwoju wsi nie gospodarstwo rolne, lecz gospodarstwo domowe rolników, staje się głównym podmiotem prowadzonych badań w ramach ekonomiczno-społecznej problematyki rozwoju wsi [Adamowicz 2004].

Możliwości pozyskania przez gospodarstwa domowe artykułów żywnościowych pod względem liczby i jakości powiązane są ich siłą nabywczą, którą wyznacza dochód. Generalnie wzrost dochodu rozporządzalnego na osobę powoduje wzrost wydatków, a jego siła jest zależy od rodzaju potrzeb, które

¹ W badaniach budżetów gospodarstw domowych GUS gospodarstwa domowe rolników definiowane są jako gospodarstwa, których wyłącznym lub głównym źródłem utrzymania jest dochód pochodzący z użytkowanego indywidualnego gospodarstwa rolnego. Dodatkowym źródłem utrzymania może być: emerytura, renta, inne źródło niezarobkowe, praca najemna, praca na własny rachunek bądź wykonywanie wolnego zawodu [Budżety gospodarstw... 2007].

mogą być zaspokojone dzięki uzyskaniu dodatkowych środków [Roeske-Słomka 2001]. W gospodarstwach domowych, gdzie głównym źródłem utrzymania jest dochód pochodzący z indywidualnego gospodarstwa rolnego, ważną determinantę sytuacji dochodowej stanowi powierzchnia użytkowanego gospodarstwa rolnego. Przeważnie wzrost wielkości gospodarstwa rolnego zwiększa poziom dochodu rozporządzalnego, przypadającego na jedną osobę w gospodarstwie domowym. Poprawia także relacje efektywnościowe w zakresie wykorzystania majątku produkcyjnego w gospodarstwie.

Zależność popytu od dochodów najlepiej wyrazić za pomocą współczynników elastyczności dochodowej popytu. Charakteryzują one w sposób syntetyczny zachowanie się gospodarstw domowych. Na ich podstawie można wnioskować o randze poszczególnych dóbr i usług w strukturze konsumpcji z punktu widzenia ich konkurencyjności w stosunku do dochodów gospodarstw domowych [Chmielewska 2000]. Ponadto, można dokonać jakościowej oceny konsumpcji na podstawie równoległych analiz elastyczności wydatków i spożycia w różnych grupach gospodarstw domowych [Gulbicka, Kwasek 2006, Kołodziejek, Zielińska 1984]. Wiedza na temat kształtowania się wartości współczynników elastyczności dochodowej popytu ma duże znaczenie dla prognozowania zmian wielkości i struktury popytu, zachodzących pod wpływem wzrostu gospodarczego i podwyższania poziomu zamożności społeczeństwa. Ponadto badanie zmian struktury popytu pod wpływem zmian dochodu jest przydatne do obliczania wskaźnika kosztów utrzymania w różnych grupach gospodarstw domowych oraz do prowadzenia odpowiedniej polityki społecznej przez państwo [Marciniak 2005].

Celem pracy była analiza kształtowania się wartości współczynników elastyczności dochodowej popytu na podstawowe artykuły żywnościowe w gospodarstwach domowych rolników, wyodrębnionych według powierzchni użytkowanego gospodarstwa rolnego w Polsce w 2006 r.

Material i metodyka badań

Podstawowym źródłem informacji były dane surowe, dotyczące pojedynczych gospodarstw domowych, pochodzące z badań budżetów gospodarstw domowych, prowadzonych przez GUS w 2006 r. W badaniach budżetów stosowana jest metoda reprezentacyjna, która daje możliwość uogólniania uzyskanych wyników na gospodarstwa domowe w skali kraju. W 2006 r. badaniem objęto próbę 37 508 gospodarstw domowych, z tego 2276 stanowiły gospodarstwa rolników [Budżety gospodarstw... 2007].

Badanie elastyczności dochodowych popytu oparto na funkcji Workinga². Funkcja ta dobrze opisuje zależność popytu na artykuły żywnościowe i napoje bezalkoholowe, w zależności od dochodów w gospodarstwach domowych [Gulbicka 2000, Kurzawa, Wysocki 2009]:

$$Y_r = e^{a+bX} + \varepsilon$$

gdzie:

Y_r – przeciętny miesięczny wydatek (spożycie) na r -tą grupę artykułów żywnościowych, przypadający na 1 osobę w gospodarstwie domowym,

X – przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny (przeciętne miesięczne wydatki ogółem), przypadający na 1 osobę w gospodarstwie domowym³,

a, b – parametry strukturalne modelu,

ε – składnik losowy,

e^a – poziom nasycenia popytu.

Na podstawie oszacowanych modeli Workinga wyznaczone zostały elastyczności dochodowe popytu na poszczególne artykuły żywnościowe dla gospodarstw domowych rolników według obszaru użytkowanego gospodarstwa rolnego. Ustalenie tych wielkości pozwoliło na rozpoznanie, w jakim stopniu następuje reakcja popytu w gospodarstwach domowych rolników na zmianę dochodów o 1 jednostkę (o ile % wzrośnie popyt na dane dobro, jeśli dochód gospodarstwa wzrośnie o 1 %).

Współczynniki elastyczności dochodowej popytu na podstawie modeli Workinga wyznaczono ze wzoru [Welfe 1978, Kurzawa, Wysocki 2009]:

$$Ex = \frac{-b}{X}$$

² Kurzawa, Wysocki [2009] wykazali, że do badania zależności angielskich można stosować funkcje popytu: Workinga, Törnquista (I) lub Törnquista (II), rzadziej logarytmiczną. Jednakże funkcja Workinga wykazuje dużą „elastyczność” przydatną w stosowaniu do artykułów i usług o różnym charakterze – od dóbr podstawowych do dóbr wyższego rzędu.

³ W budowanych modelach dochód rozporządzalny zastąpiono wydatkami na towary i usługi konsumpcyjne, ponieważ deklarowane dochody rozporządzalne w gospodarstwach zazwyczaj są zaniżane i ich poziom w gospodarstwach najuboższych często bywa ujemny, co wyklucza je z estymacji modeli opartych na logarytmach. Dlatego często w badaniach elastyczności popytu poziom dochodów wyraża się za pomocą poziomu wydatków ogółem pokazujących faktyczne możliwości finansowe gospodarstw domowych [Kurzawa, Wysocki 2009].

Elastyczność dochodową można badać przy założeniu, że pozostałe czynniki, zwłaszcza ceny, są stałe. Współczynniki elastyczności dochodowej popytu są z reguły większe od zera, gdyż wzrostowi dochodu towarzyszy z reguły wzrost popytu. Gdy $E_x > 1$, zmiany w popycie następują bardziej niż proporcjonalnie w stosunku do powodujących je zmian w dochodach (popyt wysoce elastyczny), gdy $E_x = 1$ zmiany w popycie dokonują się proporcjonalnie do zmian w dochodach (popyt proporcjonalny), gdy $0 < E_x < 1$ popyt jest mało elastyczny. W przypadku, gdy $E_x = 0$, to występuje brak reakcji na zmiany dochodów (popyt sztywny), natomiast, gdy $E_x < 1$ to wzrost dochodu generuje spadek popytu na dane dobro [Wysocki, Kurzawa 2002].

Wyniki badań

W gospodarstwach domowych rolników najwyższy udział w wydatkach ogółem mają wydatki na żywność, zaspokajające podstawowe, biologiczne potrzeby człowieka. Jest to związane nie tylko z niskim poziomem dochodów rodzin rolników, ale również ze zjawiskiem samozaopatrzenia. Zarówno uzyskiwanie produktów z własnego gospodarstwa rolnego, jak i niewystarczające środki pieniężne powodują, że rodziny rolników ograniczają konsumpcję żywności nabywanej drogą rynkową. Tak więc analiza elastyczności popytu na artykuły żywnościowe w przypadku gospodarstw domowych rolników jest zagadnieniem złożonym, ponieważ na charakter ich konsumpcji, poza czynnikami ekonomicznymi, demograficznymi, społeczno-zawodowymi i psychologicznymi, wpływ ma także powiązanie z warsztatem produkcyjnym. Specyfika badań elastyczności popytu polega na występowaniu dwóch kategorii spożycia – dóbr wytworzonych poza gospodarstwem oraz we własnym gospodarstwie [Chmielewska 2000], a także odmiennych wzorców spożycia żywności w porównaniu z innymi grupami społeczno-ekonomicznymi ludności. Znajdują one odzwierciedlenie w kształtowaniu się wartości współczynników elastyczności dochodowej wydatków i spożycia, a także różnic między nimi.

Wykorzystując dane surowe pochodzące z badań budżetów gospodarstw domowych zagregowane według powierzchni gospodarstw domowych rolników, oszacowano modele Workinga popytu dla wybranych artykułów żywnościowych. Stopień zgodności funkcji z danymi empirycznymi określono za pomocą współczynnika determinacji. Skonstruowane modele były dobrze dopasowane do danych empirycznych, ponieważ współczynniki determinacji (R^2) przekraczały 70%, a oceny parametrów strukturalnych oszacowanych modeli były statystycznie istotne na poziomie istotności $\alpha = 0,05$. Oszacowane modele Workinga stanowiły podstawę do obliczenia współczynników dochodowej elastyczności popytu na artykuły żywnościowe. W tabeli 1 przedstawiono wartości tych współczynników⁴. Na podstawie analizy kształtowania się wartości współczynników elastyczności popytu⁵ można stwierdzić, że artykuły takie jak: pieczywo i produkty zbożowe, mięso, drób, mleko, sery, jaja, oleje i tłuszcze, warzywa oraz ziemniaki cechowała niska elastyczność wydatków i spożycia we wszystkich grupach obszarowych gospodarstw domowych rolników, bez względu na wielkość użytkowanego gospodarstwa. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że najwyższą elastycznością popytu na produkty żywnościowe charakteryzowały się rodziny użytkujące gospodarstwo rolne o powierzchni od 2 do 5 ha. Z kolei owoce południowe i jogurty odznaczały się średnimi wartościami współczynników elastyczności dochodowej popytu we wszystkich grupach obszarowych gospodarstw rolników. Podobnie sytuacja kształtowała się w przypadku wędlin wysokogatunkowych i kiełbas trwałych, dla których tylko w rodzinach posiadających największe obszarowo gospodarstwa rolne wartości współczynników elastyczności dochodowej przyjmowały wartości poniżej 0,5. Soki owocowe stanowiły natomiast produkt luksusowy dla rodzin rolników, dysponujących gospodarstwem rolnym o powierzchni użytków rolnych od 2 do 15 ha, a wody mineralne – od 2 do 10 ha. Dla pozostałych grup gospodarstw rolników były one dobrem podstawowym.

⁴ Współczynniki elastyczności dochodowej popytu (wydatków i spożycia) są liczbami niemianowanymi, niezależnymi od jednostek pomiaru. Istnieje zatem możliwość porównywania wyników analizy popytu na dane dobro lub usługę w różnych przekrojach klasyfikacyjnych między kategoriami bądź też popytu na różne artykuły żywnościowe mierzone w odmiennych jednostkach fizycznych [Gulbicka, Kwasek 2006, Kurzawa, Wysocki 2009].

⁵ W analizie popytu na żywność przyjęto za Szwacką-Salmonowicz i Zielińską [1996] oraz Chmielewską [2000] podział wartości współczynników elastyczności dochodowej spożycia oraz wydatków na artykuły żywnościowe na trzy poziomy, tj. wartości:

- wysokie, obejmujące przedział zmienności od 1 i wzwyż, które odpowiadają zaspokojeniu potrzeb żywnościowych w dobra luksusowe,
- średnie, obejmujące przedział zmienności od 0,5 do 1, które odpowiadają zaspokojeniu potrzeb żywnościowych w dobra podstawowe,
- niskie, obejmujące przedział zmienności poniżej 0,5, co określa poziom zaspokojenia potrzeb żywnościowych w dobra powszechne.

Tabela 1. Wartości współczynników elastyczności dochodowej spożycia i wydatków gospodarstw domowych rolników na wybrane artykuły żywnościowe według wielkości gospodarstwa rolnego w 2006 r.
 Table 1. The values of income flexibility of farm household food consumption and expenditure by farm size in Poland in 2006

Wyszczególnienie/Specification	Wielkość gospodarstwa rolnego/Farm size [ha]															
	1,01-1,99		2,00-4,99		5,00-9,99		10,00-14,99		5,00-19,99		20,00-29,99		30,00-49,99		50 i więcej/ and more	
	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures	spożycia/ consumption	wydatków/ expenditures
Pieczywo i produkty zbożowe/Bread and cereals	0,11	0,23	0,31	0,34	0,28	0,32	0,21	0,28	0,18	0,26	0,16	0,25	0,11	0,22	0,10	0,20
Mięso/Meat:	0,34	0,38	0,44	0,48	0,45	0,47	0,40	0,43	0,35	0,40	0,27	0,30	0,29	0,31	0,27	0,28
- drobi/poultry	0,22	0,23	0,34	0,35	0,28	0,31	0,27	0,29	0,26	0,28	0,25	0,28	0,21	0,25	0,20	0,22
- wędliny wys. gatunkowe i kielbasy trwałe/ high quality cured meat products and sausages	0,57	0,60	0,79	0,83	0,76	0,80	0,73	0,78	0,66	0,72	0,60	0,67	0,52	0,56	0,46	0,49
Ryby/Fish	0,54	0,55	0,80	0,82	0,79	0,80	0,75	0,77	0,69	0,73	0,66	0,69	0,55	0,59	0,47	0,48
Mleko/Milk	0,12	0,14	0,25	0,29	0,27	0,29	0,23	0,27	0,15	0,17	0,12	0,13	0,08	0,09	0,05	0,05
Jogurty/Yogurt	0,63	0,70	0,83	0,88	0,80	0,87	0,78	0,83	0,75	0,81	0,69	0,77	0,62	0,66	0,54	0,60
Sery/Cheese	0,21	0,28	0,34	0,40	0,33	0,38	0,28	0,37	0,25	0,31	0,23	0,26	0,20	0,25	0,18	0,23
Jaja/Eggs	0,19	0,19	0,28	0,29	0,27	0,27	0,27	0,28	0,25	0,26	0,20	0,20	0,12	0,12	0,07	0,07
Oleje i tłuszcze/Oils and fats:	0,22	0,31	0,32	0,43	0,31	0,44	0,28	0,39	0,27	0,36	0,22	0,29	0,20	0,26	0,16	0,25
- masło/butter	0,35	0,37	0,64	0,65	0,57	0,62	0,56	0,63	0,51	0,55	0,44	0,46	0,40	0,43	0,30	0,32
Owoce/Fruit:	0,38	0,48	0,61	0,66	0,59	0,62	0,57	0,64	0,51	0,58	0,43	0,52	0,41	0,50	0,27	0,36
- owoce południowe/tropical fruit	0,61	0,70	0,85	0,88	0,79	0,82	0,74	0,76	0,69	0,74	0,64	0,72	0,56	0,65	0,50	0,59
Warzywa/Vegetables	0,23	0,33	0,38	0,44	0,40	0,43	0,37	0,40	0,29	0,33	0,24	0,29	0,21	0,30	0,20	0,30
Ziemniaki/Potatoes	0,10	0,11	0,24	0,28	0,25	0,29	0,23	0,26	0,14	0,16	0,11	0,12	0,09	0,09	0,04	0,05
Cukier/Sugar	0,24	0,24	0,34	0,35	0,30	0,30	0,28	0,29	0,27	0,28	0,26	0,26	0,23	0,23	0,21	0,22
Soki owocowe/Fruit juice	0,95	0,99	1,21	1,27	1,13	1,16	1,05	1,11	0,99	1,04	0,96	1,01	0,94	0,97	0,83	0,85
Wody mineralne/Mineral water	0,75	0,81	1,01	1,08	0,95	1,02	0,89	0,94	0,85	0,89	0,82	0,87	0,76	0,83	0,70	0,74

Źródło: opracowanie własne na podstawie Budżety gospodarstw... 2007

Source: own study based on Budżety gospodarstw... 2007

Można stwierdzić, że wraz z powiększaniem się obszaru użytkowanego gospodarstwa rolnego wartości współczynników elastyczności na poszczególne dobra i usługi malały. Wyjątek od tej reguły stanowiły jedynie najmniejsze gospodarstwa – do 2 ha, wśród których zaobserwowano stosunkowo niskie wartości współczynników dochodowej elastyczności popytu na omawiane artykuły żywnościowe. Można to tłumaczyć korzystniejszą sytuacją finansową tych rodzin, która z jednej strony wynikać mogła ze stosunkowo wysokich dochodów uzyskiwanych z działów specjalnych produkcji rolnej, z drugiej zaś spowodowana była dodatkowymi dochodami uzyskiwanymi ze źródeł pozarolniczych.

Różnice między elastycznościami (wartościową i ilościową) wskazują na tzw. elastyczność jakościową i pokazują rozpiętość cenową poszczególnych artykułów, co pośrednio wyraża jakość produktu. Im są one większe, tym produkt jest bardziej zróżnicowany pod względem cenowym, co wskazuje na jego jakość [Wysocki, Kurzawa 2002]⁶. Największe różnice między elastycznościami wydatków i spożycia rozważanych artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych rolników, wskazujące na elastyczności jakościowe, można zauważyć dla pieczywa i produktów zbożowych, owoców i warzyw. Najwyższe elastyczności jakościowe dla omawianych produktów wystąpiły w gospodarstwach największych obszarowo. Fakt ten wskazuje na rozpiętość cenową i asortymentową tych produktów oraz na to, że wraz ze wzrostem dochodu w badanych grupach gospodarstw następował wzrost spożycia pieczywa i produktów zbożowych, owoców i warzyw lepszych gatunkowo.

Podsumowanie

Zmiana systemu gospodarczego, rozwój marketingu i nasylenie rynku w dobra żywnościowe, stworzyły wielkie możliwości pełnego zaspokojenia potrzeb konsumentów. Ogólna dostępność dóbr na rynku, atrakcyjna ich oferta oraz konkurencyjne ceny ułatwiały substytucję pomiędzy produktami, pozwalając rodzinom rolników na swobodny wybór. Wielkość użytkowanego gospodarstwa rolnego jest jednym z czynników kształtujących istotnie poziom zaspokojenia potrzeb żywnościowych rodzin rolników. Wskazują na to duże rozpiętości wartości współczynników elastyczności dochodowej popytu na wybrane artykuły żywnościowe w zależności od powierzchni użytkowanego gospodarstwa rolnego.

Otrzymane współczynniki elastyczności dochodowej popytu na artykuły żywnościowe są dodatnie i maleją wraz z powiększaniem się obszaru użytkowanego gospodarstwa rolnego. Wyjątek od tej reguły stanowiły gospodarstwa najmniejsze (do 2 ha UR), którym odpowiadały wyraźnie niższe wartości współczynników dochodowej elastyczności popytu na omawiane artykuły i usługi konsumpcyjne.

Literatura

- Adamowicz M.** 2004: Wiejskie gospodarstwa domowe w obliczu problemów transformacji, integracji i globalizacji. *Prace Naukowe KPAiM SGGW*, 33, Wyd. SGGW, Warszawa, 14.
- Budżety Gospodarstw Domowych w 2006 r. 2007: GUS, Warszawa, 7.
- Chmielewska B.** 2000: Spożycie żywności w gospodarstwach domowych rolników. *Studia i Monografie, IERiGŻ-PIB*, Warszawa, 20-23, 146-150.
- Gulbicka B.** 2000: Wyżywienie polskiego społeczeństwa w ostatniej dekadzie XX wieku. *Studia i Monografie, IERiGŻ-PIB*, Warszawa, 71.
- Gulbicka B., Kwasek M.** 2006: Analiza spożycia żywności w gospodarstwach domowych. Przesłanki dla polityki żywnościowej. *IERiGŻ-PIB*, Warszawa, 29-30, 42.
- Kołodziejek B., Zielińska Z.** 1984: Potrzeby i spożycie. PWE, Warszawa, 49-50.
- Kurzawa I., Wysocki F.** 2009: Wybrane modele ekonometryczne w badaniach dochodowej elastyczności popytu konsumpcyjnego. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 47, *Taksonomia*, 16, Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania, Wrocław, 70-78.
- Marciniak S.** 2005: Makro i mikroekonomia. Podstawowe problemy. PWN, Warszawa, 194-195.
- Roeske-Słomka I.** 2001: Dochody i wydatki gospodarstw domowych w Polsce w latach 1993-1997. Wyd. AE, Poznań.
- Szwacka-Salmonowicz J., Zielińska Z.** 1996: Hierarchia potrzeb żywnościowych w 1993 roku na tle potrzeb 1986 roku, IRWiR PAN, Warszawa, 62
- Welfe W.** 1978: Ekonometryczne modele rynku. T. 2. Analiza, prognozy i symulacje. Modele konsumpcji. PWE, Warszawa, 115.
- Wysocki F., Kurzawa I.** 2002: Analiza kształtowania się konsumpcji żywności w Polsce w ujęciu terytorialnym. [W:] Zróżnicowanie regionalne gospodarki żywnościowej w Polsce w procesie integracji z Unią Europejską (red. W. Poczta, F. Wysocki). Wyd. AR im. Augusta Cieszkowskiego, Poznań, 402-403, 413.

⁶ Elastyczności dochodowe spożycia są z reguły niższe od elastyczności wydatków. Fakt ten jest zgodny z ekonomiczną teorią zachowania się konsumenta, głosząca, że: „ze wzrostem dochodu mogą rosnąć wydatki na dane dobro w sensie nabywania lepszych gatunków, a jednocześnie w mniejszych ilościach”, co znajduje potwierdzenie w wynikach badań [Gulbicka, Kwasek 2006].

Summary

The article assesses the income flexibility of food demand by farm household groups classified by farm land size in Poland. The elasticities are calculated using Working's models applying the unpublished individual household data from the household budget survey conducted by the Central Statistical Office in 2006. The obtained income flexibilities of demand for food are positive, and decrease with the increase of the farm size. The exception are the smallest farms operating up to 2 ha of arable land, where the corresponding income flexibilities have significantly lower values for demand of the selected food categories and consumer services.

Adres do korespondencji:

dr Joanna Stanisławska
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Katedra Finansów i Rachunkowości
ul. Wojska Polskiego 28
60-637 Poznań
tel. (61) 848 71 13
e-mail: stanislawska@up.poznan.pl